

Всеукраїнських і районних хорових фестивалей і конкурсів. Проаналізована специфіка проведення фестивалей і їх регіональні особливості.

Ключеві слова: фестиваль, фестиваль-конкурс, хор, хоровий фестиваль, хоровий колектив, хорове мистецтво.

Надійшла до редакції 4.10.2014 р.

УДК 792.8

М.В. Богданова

СПОРТИВНИЙ ТАНЕЦЬ У СИСТЕМІ БАЛЬНОЇ ХОРЕОГРАФІЇ

Танець як найдавніший з відомих людству видів художньої творчості, генеза якого є нерозривною зі становленням системи духовної культури, став першою формою свідомого художнього спілкування людей, поширеною на земній кулі. Розвиток хореографічного мистецтва, органічно пов'язаний з історико-культурною традицією кожного народу, позначився природною динамікою й духом змагальності, необхідною для становлення конкурсного спортивного танцю.

Ще на давньогрецьких стадіонах цінували досконалість людини – її фізичну красу, яка за принципом калокагатії (*kalokagathia*, від *kalos* – прекрасний й *agathos* – добрий) в античній філософії була гармонійним поєднанням зовнішніх (фізичних) і внутрішніх (духовних) як ідеалу вихованості. В умовах середньовічної клерикалізації суспільства заняття фізичними вправами певною мірою перебрали на себе функції світського танцю, компенсуючи людині потребу у природній ритміці та реалізації м'язової енергії.

Культура Нового часу позначилася посиленою потребою людини у танцювальній музиці й ритмічному танцеві.

Окреме місце у системі бальної хореографії посідає сучасний спортивний танець, який останнім часом набув значного поширення. Заняття ним сучасної молоді не повинне бути самоціллю, а має сприяти вихованню в високих моральних та естетичних якостей.

З кінця ХХ ст. у великих університетських містах Європи та Америки поширилися ігрові види спорту, презентації й конкурси спортивних танців. З другої пол. ХХ ст. феномен спортивного танцю зазнав підпорядкування механізмам професіоналізації, інституалізації та комерціалізації.

З метою досягнення високих результатів у спортивному танці танцюристи доводиться здійснювати специфічну підготовку й щоденно тренуватися за встановлену нагороду, і це для професіонала стає головним. Інституалізація означає, що спортивна хореографія стає важливою державною справою, якою опікується розгалужена мережа установ і організацій – від Міжнародного олімпійського комітету й до місцевих спортивних організацій та гуртків любителів спортивного танцю.

Історико-культурну генезу спортивного напряму бальної хореографії у вітчизняній науці уперше дослідив Т. Осадців. 1892 р. у Нью-Йорку, зазначає він, було організовано перший конкурс спортивного танцю з найпопулярнішими тоді *sake-walk*. Останній запозичив морфологію традиційної негритянської хореографії й, у свою чергу, став попередником стилю *Rag*. 1909 р. у Парижі відбувся I спортивно-танцювальний турнір чемпіонату світу, II проведено у Ніцці, III (1911 р.) і IV (1912 р.) – у Парижі. У кожному з них брали участь 100 пар учасників протягом трьох днів. Паризький же конкурс (1913 р.), зважаючи на значно більшу кількість бажаючих взяти у ньому участь, тривав понад тиждень. Відтоді, вважає він, з певними перервами у країнах Західної Європи та Америки помітний розквіт бальної хореографії на нових змістовних, організаційних в правових засадах прозоро виваженою комерційної орієнтації [4].

Т. Павлюк, здійснюючи порівняльний аналіз конкурсного бального та спортивного танців, апелює до їхньої поліфункціональності: комунікативності, розважальності й компенсаторності [5].

С. Хабаровою при визначенні психологічних та мистецтвознавчих аспектів художнього образу засобами бальної хореографії, сучасне бальне танцювання інтерпретуються як витончений синтез музики, спорту, хореографічного й образотворчого мистецтва [8].

Китайський дослідник Лі Бо у дисертаційній роботі, виконаній на базі лабораторії Національного університету фізичного виховання і спорту України, розглянув функціональну спрямованість режимів вправ для спортсменів у відповідності рівнем підготовленості до спортивних танців. На їх ґрунті автором запропоновані тренувальні адаптаційні заняття для танцюристів [1].

Дисертаційна робота О. Михайловської присвячена удосконаленню конструкції спеціального взуття для занять спортивними танцями. Автором розроблені загальна класифікація танцювального спортивного взуття, виділено його характерні недоліки та комплекс вимог до нього. Використання засобів відео – і комп'ютерної техніки дало можливість отримати об'єктивні антропометричні та біомеханічні характеристики ніг дітей, що займаються спортивними танцями. У роботі виявлено особливості тиску взуття на дитячу стопу та розподілу кровоплину в її судинах під час виконання танцювальних рухів [2]. Загалом в українському мистецтвознавстві на даний момент бракує комплексних досліджень специфіки спортивного танцювання. Тому *метою даної статті є* розкриття особливостей спортивного танцю як виду конкурсної бальної хореографії.

У стародавніх Греції і Римі, окрім ритуальних, були поширені й побутові, святкові та спортивні танці, які мали за мету формування сили і спритності. Танцюристи кожним пластичним рухом виражали втілення певної соціально значущої події або явища. На давньогрецьких малюнках зображений грецький бойовий танець, виконуваний воїнами у коштовно прикрашених обладунках із шоломом, щитом, списом, а також мечем. Танець із мечем, але без одягу й спеціального спорядження, розцінювався греками і римлянами як ознака германської дикості і варварства.

Традиційний європейський конкурсний бальний танець поступово дистанціювався від хореографії, зближуючись із спортивною хореографією.

Поняття бального танцю з'явилося у процесі підвищеної зацікавленості побутовими танцями у добу Відродження. Й хоча спочатку бальними називалися танці, що склали основу балу, ця назва пізніше поширилася й на всю розгалужену групу розважальних танців. Поступово позбавившись показної зовнішньої аристократичності, останні у своїх масових формах отримали назву «соціального», «суспільного», оскільки задовольняли потребу у невимушеному веселому спілкуванні.

Аматорський та професійний рух у сфері спортивного танцю відносять до одного з складних феноменів сучасного мистецтва. Він стрімко поширився з Європи та Америки на територію Австралії, Південної Африки, Нової Зеландії та країн Далекого Сходу приваблюючи своєю видовищністю численних прихильників спортивних танців.

Найбільш схильними вважати взагалі бальний танець як різновид спорту є танцівники-спортсмени й організатори конкурсів. Як бальні, так і спортивні танці характеризуються високим рівнем організації й дисциплінованості, позначені технічно складним рівнем виконавства, передбачаючи високу ефективність тренувального процесу. Висока конкуренто-насиченість зазначених видів танцю сприяє підвищенню рівня їх естетизованості.

Синтез танцювального мистецтва й спорту, характерний «входженням» художньої мови у велику кількість видів спорту – яскраве явище другої пол. XX ст. Тому перехід конкурсного бального танцю під егіду спорту треба розцінювати як закономірне явище: міжнародна організація, що займається виробленням правил суддівства і проведення змагання зі спортивних бальних танців на національному й міжнародному рівнях, 1990 р. була перейменована в Міжнародну федерацію танцювального спорту (IDSF) і досягла визнання як міжнародна організація, що представляє ще один вид спорту.

Конкурси з хореографічного мистецтва (від лат. *concursus* – збіг, зіткнення, зустріч) – творче змагання танцюристів і балетмейстерів із метою визначення і заохочення переможців. У 1920-ті рр. англійськими хореографами Імператорської спілки вчителів танців були піддані стандартизації тогочасні відомі танці: вальс, танго, швидкий та повільний фокстрот. Унаслідок започатковано конкурсні (від лат. *concursus*) танці, й відтоді бальний танець диференціювався на спортивний та соціальний.

У 1930-1950-ті рр. до конкурсних бальних додали ще п'ять латиноамериканських танців: джайв, пасодобль, румбу, самбу, ча-ча-ча. З другої пол. XX ст. спортивні танці охопили увесь світ. Їм внутрішньо притаманна віртуозна техніка виконавства, виразність і строгість танцювального малюнку, що інтегрують багатонаціональний хореографічний колорит народів світу й виступають засобом міжнародного спілкування.

Конкурсне виконавство спортивних бальних танців здійснюється за трьома програмами: європейською, латиноамериканською й так званою «десятькою» (остання за загальною кількістю танців). Любительські хореографічні чемпіонати світу проводить ISDF, а професійні – за ініціативою англійських танцювальних організацій. Найпрестижнішими у світі вважаються англійські конкурси, наприклад, UK Open. У США практикуються національні види конкурсів бальних танців із відповідною змагальністю: «American Smooth» й «American Rhythm». На кожному з конкурсів танцюристи демонструють свої знання, уміння, навички, талант. Оцінюється робота тієї або іншої танцювальної школи й мистецької персоналії тренера, визначається лідер. Причому конкурсним комітетом оцінюються загальне враження від окремого танцю або групи танців, оригінальність танцювальної композиції, правильність і чіткість виконання хореографічних елементів тощо. Конкурси свідчать не лише про розвиток людини у певній сфері (наприклад, у хореографії), але й рівень естетичної, моральної й фізичної вихованості кожного митця-спортсмена. Завдяки розгортанню конкурсного руху бальне танцювання набуло систематизації, елітарності та спортивної спрямованості. Стійко утвердилися терміни: «спортивні бальні танці», «спортивні танці» й навіть «танець-спорт», проте донині не вирішена проблема включення бальних танців до програми Олімпійських ігор, хоча це питання регулярно обговорюється на шпальтах світової спортивної преси.

На кожному змаганні з будь-якого виду спорту існує орган, що контролює, наскільки проведення цих змагань відповідає міжнародним правилам (інституція спортивного комісаріату в Україні). Обов'язком спортивного комісара є перевірка бальних костюмів на відповідність міжнародним правилам, рівня складності конкурсної програми категорії танцюриста. Правила по костюмах постійно удосконалюються і призначені підкреслювати спортивний напрям розвитку бальних танців: це, перш за все, зручність для танцюриста, профілактика травматизму, усунення так званої «гонки багатих» при вихованні почуття певної естетики та смаку. Дозволяється лише той костюм, який прийнято використовувати у даний час на змаганнях із спортивних танців.

Останнім часом програму конкурсів із бальних танців збагатив «формейшн», подібний до спортивних танців, але в ансамблевій інтерпретації. Турнір із стандартного виду формейшн включає Повільний фокстрот, Повільний вальс, Віденський вальс, Танго, Квікстеп, дозволяючи не більше 16 тактів при виконанні будь-якого

іншого танцю, включаючи латиноамериканські. Змагання з латиноамериканського виду повинні включати Ча-Ча-Ча, Самбу, Румбу, Джайв, Пасодобль, і будь-який інший латиноамериканський ритм, причому дозволяється не більше 16 тактів при виконанні будь-якого іншого танцю, включаючи стандартні [7].

У стандартному виді допускається відкрита і розімкнута хореографічна позиція (при сольному виконанні), що обмежується 8 тактами, зокрема для загальної хореографії дозволяється максимально 24 такти. Це не поширюється на латиноамериканські танці, де відкрита і розімкнута танцювальна позиція є нормальним явищем.

Тривалість конкурсного номеру команди формейшн не може бути більше шести хвилин, включаючи вихід та сходження з паркету. За правилами змагань від 2003 р., з цих 6 хвилин повинні оцінюватись не більше як 4,5 хвилини, що повинні бути чітко відзначені способом, який можна пізнати (початок і закінчення). Команди, що не дотримуються цих вимог, мають бути дискваліфікованими. Репертуар ансамблевості «формейшн» має бути по-сучасному змістовним, але художньо самотутнім. З метою забезпечення позитивної творчої змагальності на танцювальному майданчику щодо спортивних бальних танців запроваджену шкалу класів, відповідних рівневі хореографічної підготовки танцюристів й систему диференціації танцюристів за віковими групами. При виході на перше змагання його учасникам привласнюються найнижчі класи (Hobby або E) з подальшим просуванням у вищі, за умови перемоги на танцювальних змаганнях й за відповідної кількості очок. Вищий клас майстерності для танцюристів-любителів вважається М клас.

Виконавська техніка відіграє особливу роль у сучасній спортивній хореографії і є досить складною. У ній з'явилися контрастні й складні синкоповані рухи, зросла динаміка виконання окремих фігур та елементів. Наприклад, музичний розмір у танці пасодобль – 60 тактів на хвилину – при синкопованості рухів танцівник реалізує зі швидкістю до 240 рухів на хвилину, і, отже, 4 рухів за секунду [3].

Узагалі бальні танці є різновидом складно координаційних видів спорту. У будь-якому бальному танцеві окремі частини тіла рухаються різновекторно та у різних темпах, зумовлюючи рангову витонченість базових фігур. Характер бального танцю, його образність, пластика й танцювальна індивідуальність значною мірою залежать від костюму, спроможного підсилити художню мову танцю.

Найважливішими показниками оцінки суддями виступів учасників конкурсних бальних програм є їхні артистизм і емоційність. Артистизм проявляється передусім у вмінні створити у глядача танцювальними засобами реальний образ, який викликав би у нього високі емоційні переживання у вигляді катарсису. Зазначене стосується і спортивного танцю на паркеті, в оцінці якого головна увага звертається на емоційність переживань (експресію, виразність рухів і міміку) виконавців. Такі емоційні переживання проходять певні рівні: поведінковий, суб'єктивний, психофізіологічний. Поведінковий рівень проявляється через зовнішньо видимі, як правило, моторного характеру дії, рухи і реакції танцівників; суб'єктивний рівень – через індивідуальні вербальні вирази; психофізіологічний рівень передбачає осмислення індивідуально-типологічних особливостей в узагальненій художній образ. У переживаннях конкурсного спортивного танцю найбільше спостерігається поведінковий рівень, який фіксує мімічну діяльність і виразність рухів; все це веде до психофізіологічного рівня сприйняття, створюючи певний художній образ [6].

Як вид спорту бальний танець розвивається динамічно, однак, поки цей розвиток скоріше екстенсивний, ніж інтенсивний. Далеко не завжди зберігається необхідний баланс між прагненням до підвищення спортивних кондицій виступу (оснащення технічними прийомами та фізична підготовленість танцюристів) і створенням у танці виразної аури духовного діалогу пари, з властивою їй емоційністю й образністю. Серед спортивних новацій, що негативно вплинули на характер бальних танців, фахівці відзначають введення фігур підвищеної складності, неорганічних бальних хореографії, і швидкість руху. З прикрістю доводиться констатувати, що навіть на бальних конкурсах високого класу спостерігається зовнішня оболонка танцю, що проявляється в ошатних костюмах, засмаглому, стрункому тілі та технічному виконанні фігур. Позбавлений вимогливої оцінки публікою виконавської характерності та образності танцюристів, бальний танець сприймається як рядове спортивне змагання. Сучасній бальній хореографії бракує чіткої систематизації й чітких критеріїв суддівської діяльності журі. Тренувальна робота має здійснюватись педагогом-балетмейстером в орієнтації на розвиток творчого потенціалу танцювальної пари, її акторської майстерності. На кожному уроці викладач повинен націлювати танцюристів на індивідуальну інтерпретацію хореографічного образу, оскільки саме така методика сприятиме високій ефективності прищеплення стереотипів критичного мислення й реалізації потреби у творчому самовдосконаленні.

Таким чином, спортивний танець утворює окрему нішу у системі бальної хореографії, характеризуючись достатньо високим рівнем техніки виконавства і є яскравим репрезентантом синтезно-модернізованих модифікацій у хореографічному мистецтві. А його змагальність у загально-соціальному контексті є важливою ланкою між мистецтвом і спортом. У зв'язку з цим перспективним напрямом дослідження еволюції спортивного танцю є вивчення хореографічного мистецтва давньої Греції та Риму.

Список використаної літератури

1. *Лі Бо*. Підвищення спеціальної підготовленості на підставі аеробних можливостей у спортивних танцях : автореф. дис. ... канд. наук з фіз. виховання і спорту за спец. 24.00.01 – «Олімпійський і професійний спорт» / Бо Лі ; Нац. ун-т фіз. виховання і спорту України. – К., 2011. – 24 с.
2. *Михайловська О. А.* Удосконалення конструкції дитячого спеціального взуття для спортивних танців : автореф. дис. ... канд. техн. наук : 05.18.18 – «Технологія взуття, шкіряних виробів і хутра» / О. А. Михайловська ; Хмельниц. нац. ун-т. – Хмельниц., 2010. – 21 с.
3. *Мур А.* Бальные танцы / А. Мур. – М. : Астрель, 2004. – 320 с.

4. **Осадців Т. П.** Спортивні танці : навч. посіб. / Т. П. Осадців. – Л. : ЗУКЦ, 2001. – 340 с.
5. **Павлюк Т. С.** Закономірності та механізми еволюції бального танцю як одного з видів хореографії / Т. С. Павлюк // Вісник ХДАДМ. – 2008. – № 12. – С. 98–109.
6. **Танаєв В.** Психологія спортивного танця / В. Танаєв // Человек в мире спорта : Новые идеи, технологии, перспективы : тез. докл. Междунар. конгр. – М., 1998. – Т. 2. – С. 383–394.
7. **Україна. Правила змагань зі спортивного танцю федерації танцювального спорту України** / зі змінами та доповненнями від 01.08.2013 р. – Режим доступу : <http://www.dance.zp.ua>
8. **Хабарова С. В.** Структура гармонійного образу в сучасній бальній хореографії / С. В. Хабарова // Вісник міжнар. слов'ян. ун-ту. – Х., 2007. – Т. 10. – № 1. – С. 54–57.

Резюме

Розглядаються особливості спортивного танцю як виду конкурсної бальної хореографії. Підкреслюється, що його змагальність у загально-соціальному контексті є важливою зв'язуючою ланкою між мистецтвом і спортом.

Ключові слова: танець, бальний танець, спортивний танець, хореографія, конкурс, формейшн, м'язова енергія.

Summary

Bogdanova M. Sports dance in the ball choreography system

The article discusses the features of the sports dance as a form of the competitive ball dance. It is emphasize that its competitiveness in the general social context is an important link between the art and sport.

Key words: dance, ball dance, sport dance, choreography, competition, formation, muscle energy.

Анотация

Богданова М.В. Спортивный танец в системе бальной хореографии

Рассматриваются особенности спортивного танца как вида конкурсной бальной хореографии. Подчеркивается, что его состязательность в общесоциальном контексте является важным связующим звеном между искусством и спортом.

Ключевые слова: танец, бальный танец, спортивный танец, хореография, конкурс, формейшн, мышечная энергия.

Надійшла до редакції 9.12.2014 р.

УДК 792.78:599.537

О.О. Логвінова

ШОУ З ДЕЛЬФІНАМИ ЯК СОЦІОКУЛЬТУРНЕ ЯВИЩЕ ВИДОВИЩНОЇ КУЛЬТУРИ

Актуальним постає питання про вивчення нових синкретичних форм видовищної культури, що відповідають вимогам сучасності, містять особливі художні прийоми та засоби виразності. Поєднання музики і світла, театру та кіно, цирку й естради, пластики і живопису, вуличних і сценічних форм мистецтва все це призводить до формоутворення сучасного видовищного «продукту», який задовольняє, а інколи й випереджає, очікування глядачів.

Актуальність даної статті визначається тим, що відбувається становлення нової форми видовищної культури – шоу з дельфінами, постановка якого включає не лише номери різних жанрів, у тому числі – з морськими тваринами, а й ще один важливий компонент – арт-терапевтичну складову. Протягом останніх двох століть дослідників цікавить вплив мистецтва на людину, її психологічний стан, та в цілому вплив на здоров'я. Тенденція останніх десятиріч – перехід глядача з пасивної ролі споглядальника до активної участі і, навіть, співавторства. Тож актуальним є розгляд відносин автор-виконавець-глядач у контексті сучасних форм та жанрів видовищної культури.

Мета статті – визначити художній потенціал такої інноваційної форми видовищної культури, як шоу з дельфінами, що об'єднує театральні, циркові, розважальні, науково-пізнавальні та арт-терапевтичні властивості.

Дослідженню мистецько-видовищних форм сучасної культури в їх динаміці присвячено роботи О. Войцехівської [3], Л. Наумової [8] та К. Станіславської [13]. Ці науковці визначають нові поняття, здійснюють жанровий розподіл, аналізують тенденції та перспективи розвитку сучасної видовищної культури. Вивченню особливостей розвитку масових видовищ присвячені дослідження В. Бабенко [2], А. Гуревича, Ю. Жданова, С. Лконникової, М. Кагана, А. Скрипки [12] та А. Шендрика. Питання особливостей сприйняття видовища глядачем піднімає А. Банфі, аналізуючи основні ознаки масового видовища, а саме його дієвість й колективність.

На особливу увагу заслуговують дослідження циркового мистецтва, тенденцій його розвитку та притаманної йому естетики у працях Н. Давидової, Т. Коломієць, Ю. Дмитрієва, І. Селезньової-Редер, А. Житницького, А. Курінної [5]. Саме жанри циркового мистецтва сьогодні набувають розвитку в формі окремих видовищних проєктів, де зустрічаються елементи роботи з тваринами, клоунада, акробатика, що існують вже не на арені цирку, а на інших майданчиках.